

ΝΙΚΟΥ ΠΟΛΥΖΟΥ

**ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

ΝΙΚΟΥ ΠΟΛΥΖΟΥ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

(Συμβολή του Ιερώνυμου ΠΙΝΤΟΥ, ιδρυτού του
Ινστιτούτου Περιφερειακής Αναπτύξεως, ΙΠΑ).

Πέρασαν επτά χρόνια από τότε που, χάρη στην πρωτοβουλία και το έντονο ενδιαφέρον του Ιερώνυμου Πίντου, ιδρύθηκε το Ινστιτούτο Περιφερειακής Αναπτύξεως και με πρότασή του αποφασίστηκε η μεταπτυχιακή διδασκαλία και έρευνα στο δημογραφικό τομέα. Ήταν η πρώτη αναγνώριση της ανάγκης για δημογραφική ανάλυση με βασικό στόχο την άνιση οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του επαρχιακού χώρου, της συνολικής περίπου επιφάνειας της ελληνικής Γης.

Ποιά είναι η απόδοση της επταετίας με τα διαθέσιμα περιορισμένα μέσα και χρονικά όρια, με ετήσιο αριθμό σπουδαστών-ερευνητών 100 και τελευταία 40 και με 1 1/2 εβδομαδιαία ώρα εξάμηνης διδασκαλίας και έρευνας; Η απάντηση μπορεί να συνοψιστεί στις ακόλουθες γενικές διαπιστώσεις¹:

Προτεραιότητα στο «Κεφάλαιο άνθρωπος»

Ο έντονος μεταπολεμικός αποπληθυσμός που προκάλεσε η μαζική μετακίνηση της τελευταίας τριακονταετίας στα μεγάλα αστικά κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού και η διάδοση της αρνητικής οικογένειας (χωρίς παιδιά ή με ένα ή το πολύ δύο παιδιά), αρχίζει σήμερα να γίνεται κοινή συνείδηση. Περισσότερο από κάθε άλλη φορά γίνεται κατανοητό πως δεν είναι δυνατό να συγκρατηθή ο πληθυσμός στην ύπαιθρο, σαν μοναδική δημογραφική και οικονομική πηγή για ολόκληρη τη χώρα, πως δεν είναι πραγματοποιήσιμη ολοκληρωμένη αποκέντρωση χωρίς δημογραφική έρευνα και προγραμματισμό

1. Για την ευρύτερη ανάλυση των διαπιστώσεων αυτών παραπέμπουμε στα ακόλουθα δημοσιεύματα:

α) ΝΙΚΟΣ Ι. ΠΟΛΥΖΟΣ: Δημογραφική πρόκληση, Υπογεννητικότητα και γήρανση στην Ελλάδα, Αθήνα, 1981, εκδ. Εξάντας.

β) Ελληνική απάντηση στο Ερωτηματολόγιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για τους στόχους και τα μέσα της κυβερνητικής πολιτικής, αναφορικά με τη δημογραφική εξέλιξη: Conférence Démographique Européenne de 1982. Tendances démographiques et réponses politiques Strasbourg, 21-24 September 1982.

για συνεχή μόρφωση, χωρίς να εξασφαλιστεί ποσοτικά και ποιοτικά ο παράγοντας άνθρωπος.

Η παραγωγή έχει ανάγκη από εργατικά χέρια, από εγκέφαλους ικανούς να κινούν την οικονομία, να δημιουργούν νέες επιχειρήσεις και νέα προϊόντα, ενώ η ολιγανθρωπία, η υπογεννητικότητα και ο τεχνολογικός σκοταδισμός προκαλούν φυγή και συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού και της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας. Στον περιορισμένο κύκλο εργασιών του ΙΠΑ διαπιστώνουμε πως δεν είναι δυνατό να συγκρατήσουμε την απελευθερωμένη με τόσες θυσίες ελληνική γη, αν δεν εξασφαλίσουμε προϋποθέσεις ίσης κατανομής μεταξύ πόλης και υπαίθρου, μεταξύ «εχόντων και μη εχόντων», του βάρους της τεκνοποιίας: της δαπάνης για μόρφωση, για στέγη, ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών, για υγειονομική οργάνωση.

«Χωρίς παιδιά, χωρίς σύνταξη»

Άρνηση του παιδιού σημαίνει τροχοπέδη κάθε προσπάθειας. Σημαίνει ανυπέβλητες δυσχέρειες για τη χρηματοδότηση των συντάξεων. Όσο λιγότερες είναι σήμερα οι βρεφικές κούνιες, τόσο λιγότεροι θα είναι οι ενήλικοι εργαζόμενοι και οι εισφορές τους στο ΙΚΑ μετά σαράντα χρόνια, για να εξασφαλίσουν την πληρωμή των συντάξεων εκείνων που, νέοι παντρεμένοι ή ανύπαντροι το 1983, θα είναι εξηντάρηδες το 2020. Συμπέρασμα: χωρίς παιδιά σήμερα, χωρίς σύνταξη αύριο. Είναι το ιστορικό μήνυμα της εποχής. Η πρόωγη συνταξιοδότηση δεν λύνει το πρόβλημα της ανεργίας. Αντίθετα, ενισχύει τις δυνάμεις που δημιουργούν ανισορροπία μεταξύ κατανάλωσης και παραγωγής και αυξάνει το κόστος των συντάξεων.

Παράλληλα με την προγραμματισμένη ανακοπή της υπογεννητικότητας, ικανοποιητική λύση είναι επίσης η παράταση της οικονομικής δραστηριότητας και η εξαφάνιση των θεσμικών παραγόντων που εξωθούν στην πρόωγη εγκατάλειψη της ζωτικής δράσης².

«Μηδενιστική αύξηση του πληθυσμού και της παραγωγής»

Για πρώτη φορά η δημογραφική έρευνα στο ΙΠΑ αποκαλύπτει πως η συνειδητοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής υποβάθμισης της οικογένειας με παιδιά και η άδικη θέση της έναντι της θεληματικά αρνητικής οικογένειας της πόλης, γίνεται αισθητή και στους κατοίκους της υπαίθρου. Τα αγνοούμενα μέχρι τελευταία, παλιά και σύγχρονα, 100% αποτελεσματικά μέσα περιορισμού ή κατάργησης της τεκνοποιίας (αντισυλληπτικό χάπι, ενδομήτριο υπόθετο κ.λπ.), και γενικά η μη ανανέωση της ζωής, διαδίνονται ταχύτατα ως το τελευταίο χωριό, «χάρη» στα συλλογικά μέσα ενημέρωσης.

2. ROBERT L. CLARK and JOSEPH J. SPENGLER: *The Economics and Population Aging*: Cambridge University Press, 1980, p. 40.

Η μεταπολεμική, χωρίς προηγούμενο, άνοδος του βιοτικού επιπέδου, προσφέρει τη δυνατότητα για απεριόριστη ανοχή των εκτρώσεων (200.000 εκτρώσεις - 150.000 γεννήσεις το χρόνο). Υποθάλπονται έντεχνα και νομοθετικά ακόμα μαλθουσιανοί θεσμοί και συνθήματα (family planning = «οικογενειακός προγραμματισμός», zero population growth = πληθυσμιακή εκμηδένιση κ.λπ.), προοριζόμενα για τους αυξανόμενους με ακατάσχετη ταχύτητα γείτονας Τούρκους, Αλβανούς και γενικά τους οπαδούς του Ισλάμ της Ασίας και της Αφρικής, που διπλασιάζονται κάθε 25-30 χρόνια. Για τους λαούς που συνειδητοποιούν το δημογραφικό τους δυναμισμό και ατενίζουν με περιφρόνηση εκείνους που έχασαν το αίσθημα ευθύνης της υπαρξιακής τους συνέχειας. Έτσι, τη μηδενιστική αύξηση του πληθυσμού ακολουθεί στη θεωρία και στην πράξη, ο μηδενισμός της παραγωγής. Τη θεωρία του μηδενισμού της παραγωγής συνοδεύει η αδυναμία οργάνωσης της κατανάλωσης. Η εξυγιαντική επίδραση των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών, χάρη στο μηχανισμό των Super-Market, αλλά με αντικατάσταση του καπιταλιστικού κέρδους με την περίφημη *tistoune* (την επιστροφή του κέρδους στον αγοραστή ανάλογα με την έκταση των αγορών του), παραμένει αδιανόητη στην Ελλάδα. Έτσι, η Οικονομική Δημοκρατία καρκίνοβατεί, γίνεται οπτασία.

Ασυνειδητοποιήτη η δημογραφική γήρανση

Η οικονομική συμπεριφορά ενός ατόμου αλλάζει όσο γηράζει. Μόνιμο προϊόν της άρνησης της τεκνοποιίας, η δημογραφική γήρανση, όπως και η ατομική γήρανση, προκαλεί οικονομική και εθνική αποδυνάμωση. Ο αμείλικτος διεθνής οικονομικός ανταγωνισμός δεν συνδέεται μόνο με την υψηλή τεχνολογία και παραγωγικότητα. Στηρίζεται σημαντικά από τη σταθερά προσαρμοζόμενη προσφορά προϊόντων και τη συνδεόμενη με αυτή νεανική διάρθρωση της αγοράς εργασίας.

Η γεροντική αλλοίωση της πληθυσμιακής διάρθρωσης ασκεί μειονεκτική επίδραση στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας που υποχωρεί κάτω από το βάρος του γεροντικού κόστους παραγωγής. Η επιδείνωσή του οφείλεται στο γεγονός ότι η υγειονομική περίθαλψη και η κοινωνική προστασία ενός ηλικιωμένου — όπως αποδεικνύεται από σχετικές έρευνες — προκαλεί υπερδιπλάσια δαπάνη από την απαιτούμενη αντίστοιχη για ένα νέο εργαζόμενο.

«Η αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων επισύρει τη διόγκωση των βαρών που βαστάζουν οι ενήλικες ανάλογα με την έκταση της δημογραφικής γήρανσης. Οποιαδήποτε και αν είναι η πηγή των εισοδημάτων των ηλικιωμένων (προσφερόμενη βοήθεια από τα παιδιά τους, σύνταξη, επίδομα γήρανσης, εισοδήματα κεφαλαίου κ.λ.), τα εισοδήματα αυτά αντιπροσωπεύουν αφαίρεση από την παραγωγή του ενήλικα πληθυσμού»³.

3. ALFRED SAUVY: Social and Economic Consequences of the Aging of Western European Population, «Population studies», June 1948m pp. 105-124.

Η αποδυνάμωση της εθνικής άμυνας από τον παράγοντα άνθρωπος λόγω υπογεννητικότητας, αναπληρώνεται, με αυξανόμενο πολεμικό οπλισμό, που προκαλεί αντίστοιχη μείωση στην παραγωγή και στις προοριζόμενες για τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης επενδύσεις. Με μια λέξη, η δημογραφική γήρανση, συνυφασμένη με την πολιτική γήρανση, ζημιώνουν ταυτόχρονα την οικονομική δραστηριότητα και την εθνική άμυνα.

Παράδειγμα αποσταθεροποίησης σχέσεων ειρηνικής διαβίωσης μεταξύ γειτονικών χωρών και συμβολή στην έκρηξη πολεμικής σύρραξης, διαπιστώνεται και σ' αυτόν ακόμα τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, λόγω της προπολεμικής δημογραφικής διάστασης μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας: η πρώτη από το 1936 παρουσίαζε αποπληθυσμό λόγω υπεροχής των θανάτων έναντι των γεννήσεων, αντίθετα προς την τότε δημογραφική ευρωστειά της ανατολικά γειτονικής της χώρας. Η συνειδητοποίηση της δημογραφικής και ταυτόχρονα ψυχολογικής διάστασης το 1940 με την εκπόνηση του Οικογενειακού Κώδικα (Code de famille), έγινε πολύ αργά... Είναι περιττό ίσως να υπογραμμίσουμε πόσο επίκαιρο είναι το ιστορικό αυτό παράδειγμα για την ακόμα μεγαλύτερη Ελληνο-τουρκική δημογραφική διάσταση και τη σπουδαιότητά της στην εκδήλωση των γνωστών προκλήσεων ηγεμονικής κυριαρχίας στο Αιγαίο.

Είναι ακόμα καιρός η Ελληνική οικογένεια με τρία παιδιά να αποκτήσει ειδικά πλεονεκτήματα μιας «πολύτεκνης οικογένειας» μέχρις ότου εκπονηθή ο πλήρης Οικογενειακός Κώδικας με βασικό στόχο τα 2, 1 κατά γυναίκα παιδιά, σαν ύστατο θεμέλιο συντήρησης του ελληνικού πληθυσμού. Ο δείκτης όμως αυτός αναπαραγωγής προϋποθέτει σοβαρή και πολύμορφη ενίσχυση του τρίτου παιδιού: ενίσχυση οικονομική, στεγαστική, ψυχολογική. Μικρή, έστω αύξηση του πληθυσμού ή γήρανση: αυτό είναι σήμερα το αδυσώπητο δίλημμα της Ελλάδας.

Παράλογη επινόηση υλικής και ηθικής υποβάθμισης

Καμιά νομοθεσία δεν φαίνεται ικανή να παρεμποδίζει τα μέλη⁴ ή και ολόκληρη μια κοινωνία, ένα έθνος, να θέτει σε εφαρμογή μέτρα αυτοκαταστροφής. Η μεταπολεμική περίοδος γνωρίζει και στην Ελλάδα παρόμοιες εκδηλώσεις, ιδιαίτερα στο δημογραφικό τομέα, όπως η χρηματοδότηση της μετανάστευσης ενός εκατομμυρίου Ελλήνων και Ελληνίδων και τελευταία η προπαγανδιζόμενη επιχορήγηση για 200.000 εκτρώσεις που αντιπροσωπεύουν πάνω από 10 δισεκατομμύρια δρχ. το χρόνο, που θα υπερδιπλασίαζε το έλλειμα του ΙΚΑ και των άλλων ασφαλιστικών οργανισμών, οφειλόμενο κατά το μεγαλύτερο μέρος στο γεγονός ότι η αναλογία των ηλικιωμένων της τριακονταετίας 1952-1982 από 6,5% έφτασε σήμερα, λόγω της υπογεννητικότητας, το 13% και αυξάνει ακατάπαυστα.

4. CLAUDE GUILLON-UVES LE BONNIEC: Suicide, Mode d'emploi, histoire, technique, actualité, Paris 1982, ed Alain Moreau. 3e edition.

Οι θιασώτες της «επινοούμενης» χρηματοδότησης των εκτρώσεων επικαλούνται το γαλλικό «πρότυπο» της πρόσφατης αυτής κατάκτησης από τη μαχητική απολιτική δράση των *phalanges hystériques*, κατά την έκφραση παρισινού βουλευτή, χωρίς να μνημονεύουν βέβαια τις πολλαπλές πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις: απειλή απεργίας των φόρων (*grève des impôts*), άδικη οικογενειακή επιβάρυνση των φορολογουμένων, διεύρυνση της άρνησης του παιδιού, επιβολή αποδοχής μέτρου συλλογικής αυτοκαταστροφής, άρνηση των Γάλλων χειρουργών να κάνουν εκτρώσεις... Βαδίζουν αντίθετα προς την τριλογία της οικονομικο-κοινωνικής ανάπτυξης και της ελληνικής υπόστασης: εκπαίδευση - αγωγή - μόρφωση επιμόρφωση, διαρκής ενημέρωση - επικοινωνία.

Συνειδητοποιώντας όσο ελάχιστοι το απέραντα πολύπλοκο μεταπολεμικό δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας, ο Ιερώνυμος Πίντος συνέβαλε ουσιαστικά στην επίλυσή του. Δεν περιορίστηκε στην εισαγωγή της δημογραφικής ανάλυσης στο μεταπτυχιακό επίπεδο της Παντείου. Επανειλημμένα ενθάρρυνε συσκέψεις υπευθύνων στελεχών, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, σχετικά δημοσιεύματα.

Εκφράζουμε για τους λόγους αυτούς ευγνώμονα μνεία για την επιστημονική και εθνική του δράση.

